

**Глазунова Л.О. Естетичне виховання студентської молоді // Інноваційні підходи до виховання студентської молоді у вищих навчальних закладах : матеріали Міжнар. наук.-практ. конференції (м. Житомир, 22-23 травня 2014 р.) / За ред. О. А. Дубасенюк, В. А. Ковальчук. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – С. 203-209.**

*Глазунова Л.О.,  
кандидат педагогічних наук,  
(Житомирський технологічний коледж)*

## **ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ**

Одним із визначальних стратегічних принципів сучасної освітньої політики в Україні є гуманізація освіти, в основу якої покладено забезпечення пріоритетності загальнолюдських цінностей, створення умов для формування естетичної культури особистості.

Зазначене вимагає підготовки естетично компетентних студентів, які здатні орієнтуватися на майбутнє й, водночас, шанувати, збагачувати історико-культурну спадщину свого народу. Саме на забезпечення цього процесу націлені ідеї та положення, викладені в державних нормативно-правових документах України з проблем освіти, а саме в законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», Державній національній програмі «Освіта» (Україна ХХІ століття), Програмі «Вчитель», Концепції виховання дітей та молоді в національній системі освіти, Концепції художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах, Національній доктрині розвитку освіти в Україні, Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 рр. та ін.

У вищих навчальних педагогічних закладах України освітній процес спрямовано на інтелектуальний, усебічний розвиток сучасної молоді, розширення її світогляду, вдосконалення відповідних особистісних та професійних якостей. Проте не меншої уваги потребує становлення духовної та естетичної сфери майбутніх фахівців. Процес формування естетичної компетентності молоді пов'язаний із цілеспрямованою педагогічною діяльністю і потребує

спеціальної підготовки студентів вищих педагогічних навчальних закладів, передусім студентів гуманітарного профілю, що вимагає скоординованості дій всього педагогічного колективу.

У сучасній теорії та практиці науковим підґрунтям для здійснення комплексного дослідження проблеми естетичного виховання та формування естетичної компетентності особистості є дослідження в галузі: філософських (Г. П. Васянович, А. А. Герасимчук, І. А. Зязюн, В. Г. Кремень, П. Ю. Саух та ін.), психологічних (І. Д. Бех, Л. С. Виготський, Г. С. Костюк, В. О. Моляко, В. В. Рибалка та ін.) наук; професійної освіти (О. Є. Антонова, С. С. Вітвицька, С. У. Гончаренко, О. А. Дубасенюк, С. В. Лісова, А. А. Сбруєва, С. О. Сисоєва); естетичної освіти (В. Г. Бутенко, О. Н. Дем'янчук, Л. А. Кондрацька, Л. Т. Левчук Л. М. Масол, О. С. Падалка, О. П. Щолокова та ін.).

Аналіз наукових підходів свідчить, що в умовах переходу до нових суспільних відносин питання естетичного виховання студентської молоді на засадах народності досліджували О. О. Боряк, М. М. Гайдай, Т. Д. Дем'янюк, П. Р. Ігнатенко, В. Г. Кузь, М. П. Лещенко, Т. І. Мацейків, О. М. Піддубна, Р. П. Скульський та ін.

Проте, незважаючи на значний інтерес учених до естетичної культури, цінностей, естетичного світосприйняття особистості, проблема використання засобів народознавства, дослідження їх ролі в навчально-виховному процесі з метою формування естетичної компетентності ще недостатньо досліджена.

Відштовхуючись від того, що естетична діяльність – це цілеспрямований процес формування творчо активної особистості, здатної сприймати й оцінювати естетичне в навколишній дійсності, природі, мистецтві, жити й творити за законами краси [3, с. 5].

Естетика – наука про загальні закономірності художнього освоєння дійсності людиною, про сутність і форми відображення дійсності й перетворення життя за законами краси, про роль мистецтва в розвитку суспільства [11, с. 293].

Опираючись на зазначені в Концепції естетичного виховання учнівської молоді в умовах відродження української національної культури положення [1], ми будемо визначати естетику як загальні закономірності художньо-естетичного освоєння дійсності особистістю, суть і форми відображення дійсності й перетворення життя за законами краси, де головну роль у розвитку суспільства

відводять мистецьким наукам та їх впливу на особистість завдяки процесу виховання.

Терміни «естетичне виховання» та «естетична компетентність» діалектично пов'язані з такими поняттями, як естетична культура, естетичні знання, естетичні цінності, естетичне сприйняття, естетичні почуття, естетична насолода, естетичні судження, естетичний ідеал, естетичний смак, естетична діяльність тощо.

М. Ф. Овсянніков і В. А. Разумний вважають, що естетична компетентність – це «здатність людини розуміти та оцінювати естетичні особливості предметів і явищ природи, суспільного життя» [2, с. 28].

М. А. Чошанов зазначає, що естетична компетентність – це не просто володіння естетичними знаннями, а постійне прагнення до їх оновлення і використання в конкретних умовах, володіння оперативними й мобільними знаннями [13, с. 268].

Л. М. Масол визначає естетичну компетентність як інтегральний духовно-естетичний феномен, готовність і здатність особистості мобілізувати персональні ресурси – організовані в систему художні знання, уміння, ставлення, здібності, якості, необхідні для ефективного вирішення художніх завдань у типових і нестандартних ситуаціях, у побудові власної траєкторії життєтворчості [5, с. 6]. Дослідниця визначає поняття естетичної компетентності як здатність орієнтуватися в естетичних параметрах різних сфер життєдіяльності, що найбільш ефективно формується при опануванні різних видів мистецтва [5, с. 7].

На основі узагальнення наведених вище тлумачень доходимо до висновку, що естетична компетентність це – здатність особистості до естетичного сприйняття та розуміння прекрасного, що передбачає володіння естетичними знаннями, уміннями, навичками, сформованість естетичних суджень, почуттів, цінностей, ідеалів, поведінки тощо.

Естетична компетентність є складовою особистісної естетичної культури. На думку В. І. Лозової, естетична культура передбачає «сформованість у людини естетичних знань, смаків, ідеалів, розвиток здібностей до естетичного сприйняття явищ дійсності, творів мистецтва, потребу вносити прекрасне в оточуючий людину світ, оберігати природну красу» [4, с. 126].

Рівень естетичної компетентності знаходиться в тісному зв'язку із загальним культурним рівнем людини. Формування естетичної

компетентності відбувається в процесі творчої діяльності майбутнього вчителя, у його естетичному відношенні до навколишнього світу, народного мистецтва, природи тощо [2, с. 430].

Р. С. Немов термін «формування» визначає як процес розвитку та становлення особистості під впливом зовнішніх дій виховання, навчання, соціального середовища; цілеспрямований розвиток особистості чи яких-небудь її сторін, якостей під впливом виховання та навчання; процес становлення людини як суб'єкта та об'єкта суспільних відносин [7, с. 169].

Н. Є. Мойсеюк дає наступне визначення: «формування – це процес становлення людини як соціальної істоти під впливом усіх без винятку факторів – соціальних, економічних, ідеологічних, психологічних та ін.» [6, с. 365].

Поділяючи погляди В. А. Сластьоніна [10], під формуванням ми розуміємо процес оволодіння особистості сукупністю стійких властивостей та якостей.

Подібне визначення пропонує англійський учений Дж. Равен: формування компетентності – це формування специфічної здатності для ефективного виконання конкретної дії в певній галузі, яка включає вузькоспеціальні знання, уміння, способи мислення, а також відповідальність за свої дії [9, с. 53].

В. М. Шацька розглядає формування естетичної компетентності як сукупність послідовних, взаємопов'язаних впливів на особистість як засобами мистецтва, так і самого життя, спрямованих на всебічний естетичний розвиток, який сприяє формуванню естетичних почуттів, художніх смаків. До зазначеного процесу належить не тільки поступовий розвиток здібностей та естетичного сприйняття, а й володіння вмінням активно творчо проявляти себе в тому чи іншому виді мистецтва, в обсязі, що відповідає певному ступеню навчання [1].

Формування естетичної компетентності – це цілеспрямований процес творення творчо активної особистості, здатної сприймати, відчувати, оцінювати прекрасне, трагічне, комічне, потворне в житті та мистецтві й діяти за законами краси [12, с. 43].

Сформовані естетичні смаки, естетичний ідеал і розвинена здатність сприймати прекрасне, тобто певний рівень сформованості естетичної компетентності людини, дають змогу зрозуміти суть прекрасного. Сприймаючи прекрасне, аналізуючи побачене чи

почуте, порівнюючи із враженнями отриманими раніше, людина дає йому певну оцінку. Рівень такого естетичного мислення залежить від рівня естетичної компетентності особистості.

Отже, формування естетичної компетентності особистості розглядається нами як складний інтегрований процес, спрямований на усвідомлення мотивів, потреб професійної діяльності, естетичного сприйняття та розуміння прекрасного, що передбачає володіння естетичними знаннями, уміннями, навичками, сформованість естетичних суджень, почуттів, цінностей, ідеалів, поведінки, певного творчого досвіду та дозволяє успішно здійснювати професійну діяльність у тій чи іншій галузі.

В освітньо-кваліфікаційній характеристиці підготовки студентів висуваються наступні вимоги до спеціалістів: має бути всебічно розвиненою та освіченою людиною з високою культурою мислення, здатністю до наукового аналізу та синтезу, широким світоглядом у галузі соціально-гуманітарних і психолого-педагогічних наук; повинен мати фундаментальну підготовку з різних фахових дисциплін, передбачених навчальним планом, використовувати набуті знання, уміння та навички для вирішення питань професійної діяльності.

Майбутній фахівець повинен бути людиною зі сформованою естетичною культурою як частиною наукового світогляду й загальної культури людини та відповідати наступним вимогам: високі морально-етичні якості, почуття любові до України, гордості за її культуру та історію, за приналежність до українського народу, поважне й толерантне ставлення до представників інших націй; розвинені практичні навички роботи з мовними та літературними джерелами, науковою літературою, уміння використовувати здобутий досвід у повсякденній діяльності [8, с. 2].

Естетичне виховання студентської молоді передбачає якісну зміну рівня їх естетичної культури, яким може бути охоплена як окрема особистість, соціальна група, так і суспільство в цілому. Це безперервний процес протягом усього життя людини, завдяки якому розв'язуються протиріччя між рівнем естетичної культури людства і певною культурою окремої особистості в кожному окремому періоді життя.

Отже, на сучасному етапі розвитку суспільства професійна освіта потребує спеціалістів, які не лише володіють знаннями, уміннями, навичками, але й здатні виявляти творчу активність та

ініціативу за нових, мінливих умов. Естетичне виховання та формування естетичної компетентності студентської молоді передбачає не тільки наявність у них почуття прекрасного, а й уміння формувати знання та навички учнів бачити й творити красу в навколишній дійсності, зокрема у фольклорі, народних ремеслах, традиціях, звичаях, обрядах, уміти відрізнати прекрасне від потворного, жити за законами краси та самостійно творити її.

### ***Література:***

1. Концепція естетичного виховання учнівської молоді в умовах відродження української національної культури // Збірник Міністерства освіти України. – 1992. – № 5. – С. 2 – 25.
2. Краткий словарь по эстетике. Под ред. М. Ф. Овсянникова // М. Ф. Овсянников. – М. : Просвещение. – 1993. – 210 с.
3. Левчук Л. Т. Оніщенко О. І. Основи естетики : Навч. посібник. / Л. Т. Левчук, О. І. Оніщенко. – К. : Вища школа. – 2000. – 271 с.
4. Лосев А. Ф. Эстетика Возрождения. – М. : Искусство. – 1983. – 216 с.
5. Масол Л., Ничкало С., Веселовська Г., Оніщенко О., Художня культура України / Навчальний посібник. – К. : Вища школа. – 2006. – 239 с.
6. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка. Навчальний посібник. // Н.Є. Мойсеюк. – К. : ВАТ КДНК. – 2001 – 608 с.
7. Немов Р. С. Психология : учебное пособие / Р. С. Немов. – М. : Просвещение. – 1990. – 301 с.
8. Освітньо-професійна програма вищої освіти за професійним спрямуванням : 0101 педагогічна освіта. Спеціальність : педагогіка і методика середньої освіти – українська мова і література та іноземна мова (англійська або німецька) мова. Освітньо-кваліфікаційний рівень : 7.010103 – спеціаліст. Кваліфікація : вчитель української мови і літератури, іноземної мови (англійська або німецька) мови. – Житомир. – 1999. – 56 с.
9. Равен Дж. Компетентность в современном обществе: выявление, развитие и реализация / Дж. Равен. Пер. с англ., под общ. ред. В. И. Белопольского. – М. : Когнито-центр. – 2002. – 394 с.
10. Сластенин В. О. Педагогика / В. О. Сластенин. – М. : Просвещение. – 1987. – 362 с.
11. Ступарик Б. М. Про мету національного виховання в Україні // Педагогіка і психологія. – 1996. – № 2. – С. 87-93.
12. Тезаурус з проблеми міжкультурної взаємодії : Словник / автор-укладач Якса Н. В. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2006. – 164 с.
13. Чошанов М. А. Гибкая технология проблемно-модульного обучения : Метод. пособие. – М. : Народное образование. – 1996. – 84 с.